

Talousvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle yhteisen kumppanuussopimuksen rahastojen ja Euroopan globalisaatorahaston sääntelystä sekä koheesiopolitiikan uudistamisesta ohjelmakaudelle 2021—2027 annetuista komission ehdotuksista (koheesiopolitiikan asetuspaketti)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle yhteisen kumppanuussopimuksen rahastojen ja Euroopan globalisaatorahaston sääntelystä sekä koheesiopolitiikan uudistamisesta ohjelmakaudelle 2021—2027 annetuista komission ehdotuksista (koheesiopolitiikan asetuspaketti) (U 78/2018 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Eliisa Hujala, työ- ja elinkeinoministeriö
- erityisasiantuntija Annukka Mäkinen, Suomen Kuntaliitto
- kehittämisspäälikkö Eero Venäläinen, Uudenmaan liitto
- alueasiantuntija Jenni Ruokonen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- kansainvälisten asioiden asiantuntija Pia Björkbacka, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- tutkimuskoordinaattori, ennustepäälikkö Ilkka Kiema, Palkansaajien tutkimuslaitos

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Lapin liitto
- Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio hyväksyi 2.5.2018 ehdotuksen EU:n seuraavaksi monivuotiseksi rahoituskehykseksi vuosiksi 2021—2027. Komissio antoi 29.—30.5. rahoituskehystiedonantoa täsmentäviä lainsäädäntöehdotuksia, joilla ohjattaisiin EU:n tulevaisuuden koheesiopolitiikkaa.

Valiokunnan lausunto TaVL 57/2018 vp

Koheesioasetuspaketti kattaa Yhteenkuuluvuus ja arvot -budjettiotsakkeen 2 Taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen koheesion -alaotsakkeen määrärahoja sääntelevän lainsäädännön lisäksi eräiden jaetun hallinnon rahastojen yhteistä sääntelyä. Sääntely kattaisi ne rahastot, joista laadittaisiin yhteinen varojen käyttöä koskeva kumppanuussopimus. Samaan asiayhteyteen sisältyy kaikkiaan viisi asetusehdotusta:

- 1) Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan aluekehitysrahastosta ja koheesiorahastosta COM(2018) 372 final (EU/2018/1140);
- 2) Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa, koheesiorahastoa ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevat yleiset säännökset ja rahoitussäännöt sekä turvapaikka- ja maahanmuuttorahastoa, sisäiseturvallisuuden rahastoa ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälinettä koskevat rahoitussäännöt sisältävä niin kutsuttu yleisasetus COM(2018) 375 final (EU/2018/1141);
- 3) Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi rajanylisissä tilanteissa esiintyvien oikeudellisten ja hallinnollisten esteiden poistamismekanismista COM(2018) 373 final (EU/2018/1142);
- 4) Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan aluekehitysrahastosta ja ulkoisista rahoitusvälineistä tuettavaa Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitetta (Interreg) koskevista erityissäännöksistä COM(2018) 374 final (EU/2018/1143); ja
- 5) Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan sosiaalirahasto plus-sasta (ESR+) COM(2018) 382 final (EU/2018/1145).

Lisäksi koheesioasetuspaketti kattaa ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan globalisaatiorahastosta (EGR) COM(2018) 380 final (EU/2018/1144).

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää komission ehdotuksia koheesiopolitiikan uudistamisesta kohtuullisena lähtökohtana neuvotteluille. Valtioneuvoston kantoja on eritelty tarkemmin U-kirjelmässä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ehdotuksen tausta

Koheesiopolitiikan asetuspaketin taustana on EU:n monivuotisia rahoituskehyksiä koskeva ehdotus vuosille 2021—2027. Nyt käsiteltävä asetuspaketti tulee nähdä osana tätä kokonaisuutta. Talousvaliokunta on arvioinut tulevia rahoituskehyksiä käsitellessään useita kokonaisuuteen liittyviä säädösehdotuksia. Talousvaliokunta korostaa, että myös nyt koheesiopolitiikan yhteydessä todettuun liittyvät ne yleiset, erityisesti tulevaisuusinvestointeja, kilpailukykyä ja tutkimus- ja kehitysinvestointeja sekä alueiden tasapainoisia kehittymismahdollisuuksia koskevat linjaukset ja painotukset, joita valiokunta on tuonut esille muissa rahoituskehyksiin liittyvissä lausunnoissaan. Tältä kannalta talousvaliokunta viittaa erityisesti lausuntoonsa TaVL 48/2018 vp — U 45/2018 vp. Talousvaliokunta korostaa myös, että strategisesti koheesiopolitiikan asetusehdotukset tulee nähdä yhteydessä esimerkiksi Horisontti Eurooppa -ohjelmaa, Digitaalinen Eurooppa -ohjelmaa, InvestEU-ohjelmaa ja Uudistusten tukiohjelmaa koskeviin ehdotuksiin.

Valiokunnan lausunto TaVL 57/2018 vp

Uudistuksen lähtökohdat ja rahoituksen kokonaistaso

Komission ehdotus on koheesiopolitiikan rahoitussaannon osalta Suomelle periaatteessa myönteinen ja merkitsisi kuluvaan kauteen nähden noin 5 prosentin nousua. Koheesiopolitiikan EU-rahoitus kasvaisi Suomessa noin 100 miljoonaa euroa. Neuvotteluista odotetaan kuitenkin vaikeita, ja asiaan liittyy useita epävarmuustekijöitä. Myönteistä on myös pyrkimys yksinkertaistaa koheesiopolitiikan hallintoa: ehdotus sisältäisi hallintomallin, joka perustuisi kansalliseen hallintojärjestelmään ja lainsäädäntöön. Keskeinen periaatteellinen uudistus on ehdollisuuden lisääminen ja rahoituksen sitominen entistä tiiviimmin EU:n talouspolitiikan ohjausjaksossa yksilöityihin uudistustarpeisiin.

Talousvaliokunta yhtyy valtioneuvoston arvioon siitä, että koheesiopolitiikan tulee tukea jäsenvaltioiden rakenteellisia uudistuksia, ja pitää nyt käsiteltävää ehdollisuuksien kokonaisuutta tavoitteiltaan perusteltuna. Keskeistä on ohjelmavarojen suuntaaminen tavalla, joka edistää tuottavuutta, investointeja ja työllisyyttä.

Ehdotuksissa luotaisiin entistä tiiviimpi kytkeä Euroopan talouden ohjausjaksoon. Jäsenvaltioiden päätettäväksi jäisi, millä tavoin suositukset huomioitaisiin ohjelmien laadinnassa, mutta komissio ottaisi suositukset huomioon kriteerinä ohjelmien hyväksymistä tai rahoituksen keskeyttämisestä koskevissa päätöksissä. Talousvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että esimerkiksi Suomen rakennerahastovaroilla on varsin rajalliset vaikutusmahdollisuudet kansallisen ohjausjakson makrotaloudellisiin tavoitteisiin. Talousvaliokunta ilmaisee myös huolensa siitä, että rahoituksen sitominen komission suosituksiin voi hämärtää kansallisen ja komission toimivallan rajaa ja osaltaan vähentää kannustimia jäsenvaltioiden ja koko EU:n näkökulmasta hyödyllisiin politiikkakokeiluihin.

Talousvaliokunta kiinnittää samalla huomiota siihen, että kytkeä Euroopan talouden ohjausjaksoon ehdotetaan vahvistettavaksi myös ehdotuksella uudesta uudistusten tukiohjelman perustamisesta (U 85/2018 vp — TaVL 44/2018 vp), jolla täydennettäisiin budjetin olemassa olevia elementtejä, kuten koheesiopolitiikan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden välineitä. Talousvaliokunta viittaa tältä osin esittämiinsä kriittisiin huomioihin, jotka liittyvät kansallisten erityistarpeiden huomioimiseen, budjettivaltaan ja erkaantumiseen koheesiopolitiikan tavoitteista.

Ohjelmien tavoitteet

Komissio ehdottaa rahoituksen keskittämistä entistä vähäisempään määrään prioriteetteja. Euroopan aluekehitysrahaston, Euroopan sosiaalirahaston, koheesiorahaston sekä meri- ja kalatalousrahaston tuki keskitettäisiin toimintapolitiisiin tavoitteisiin, joiden arvioidaan tuovan eniten eurooppalaista lisäarvoa. Talousvaliokunta pitää perusteltuna keskittää rahoitusta ehdotettuun viiteen painopisteeseen: älykkäämpään Eurooppaan, vihreämpään hiilettömään Eurooppaan, yhteenliitettympään Eurooppaan, sosiaalisempaan Eurooppaan ja kansalaisia lähempänä olevaan Eurooppaan. Talousvaliokunta pitää tavoitteita kannatettavina erityisesti kilpailukyvyyn, kestäväan kasvun ja innovaatioiden edistämisen näkökulmasta. Samalla prioriteetit kytkeytyvät läheisesti tulevien rahoituskehysten muiden rahoitusvälineiden ja ohjelmien painopisteisiin. Suomessa jo nykyisellä ohjelmakaudella laaditut maakuntien älykkään erikoistumisen strategiat ovat

Valiokunnan lausunto TaVL 57/2018 vp

liitettävissä näihin tavoitteisiin ja toimivat keskeisenä välineenä elinkeinorakenteen kehittämiseksi myös tulevalla ohjelmakaudella.

Talousvaliokunta kiinnittää lisäksi huomiota globalisaatorahaston merkitykseen. Talousvaliokunta pitää tärkeänä, ettei rahaston perusajatus rakennemuutoksiin liittyvien tilanteiden helpottamisesta vaarannu.

Harvaan asuttujen alueiden erityisasema

Koheesiopolitiikan tavoitteena on alueiden välisten taloudellisten erojen kaventaminen. Keskeiseksi kysymykseksi nousee Suomen EU-liittymissopimukseen sisältyvä, pohjoisten harvaan asuttujen alueiden erityisasemaa koskeva kirjaus. BKT:n taso Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnissa on selvästi Suomen keskiarvoa alhaisempi.

Kuluvaan ohjelmakauteen nähden keskeinen muutos olisi, että Suomi kuuluisi komission ehdotuksen mukaan siirtymäaluekategoriaan lukuun ottamatta Uttamaata ja Ahvenanmaata. Tällä kaudella keskeistä harvan asutuksen peruskriteeriä ei jatkossa sovellettaisi siirtymäalueille, joihin Itä- ja Pohjois-Suomi kuuluvat, eikä Suomi siten jatkossa saisi tätä rahoitusta.

Tulevissa neuvotteluissa keskeiseksi nouseekin Itä- ja Pohjois-Suomen erityisaseman turvaaminen. Nyt esitetyn turvalausekemekanismin osalta huolta herättää sekä rahoituksen tason että jatkuvuuden turvaaminen. Menettely ei anna takeita tulevien ohjelmakausien neuvottelutuloksista. Toisaalta mekanismista riippumatta liittymissopimuksen kirjauksen toteuttamistapa on neuvoteltava rahoituskehysten yhteydessä uudelleen, eikä tilanne siten periaatteellisesti muutu tähänastisesta. Talousvaliokunta pitää välttämättömänä, että kirjaus konkretisoidaan tulevan ohjelmakauden osalta tavalla, joka turvaa rahoitussääntöjen riittävyyden liittymissopimuksen mukaisesti.

Teknisen tuen tarve

Asiantuntijakuulemisen yhteydessä on noussut esille huolenaihe esitetyn teknisen tuen enimmäismääristä. Esitykseen sisältyvää tuen hallinnon yksinkertaistamista ja korvaamista prosentiosuutena hyväksyttävistä menoista voidaan pitää sinänsä perusteltuna. Ongelmaksi voi kuitenkin muodostua erityisesti Euroopan aluekehitys- ja koheesiorahastoa koskevan tuen enimmäismäärän pienentäminen 2,5 prosenttiin. Talousvaliokunta pitää riskinä, että tuen alhainen prosentiosuus voi vaikeuttaa ohjelman toimeenpanoa, ja huomauttaa, että jo ohjelmakaudella 2014–2020 maakunnan liitot ovat joutuneet kattamaan rakennerahastohallinnosta aiheutuvia kustannuksia omin varoin ja resurssein.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Talousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Valiokunnan lausunto TaVL 57/2018 vp

Helsingissä 26.10.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Martti Mölsä sin
jäsen Harry Harkimo liik
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Lauri Ihalainen sd
jäsen Katri Kulmuni kesk
jäsen Lea Mäkipää sin
jäsen Arto Pirttilahti kesk
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Joakim Strand r
varajäsen Maria Tolppanen sd
varajäsen Sinuhe Wallinheimo kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Tenhunen

Valiokunnan lausunto TaVL 57/2018 vp
Eriävä mielipide

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 29.—30. päivänä toukokuuta 2018 antamat ehdotukset neuvoston ja Euroopan parlamentin asetuksiksi Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa, koheesiorahastoa ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevista yleisistä säännöksistä ja rahoitussäännöistä sekä turva- paikka- ja maahanmuuttorahastoa, sisäisen turvallisuuden rahastoa ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälinettä koskevista rahoitussäännöistä sekä ehdotukset Euroopan aluekehitysrahastosta ja koheesiorahastosta, Euroopan sosiaalirahasto plussasta, Euroopan alueellisen yhteistyön tavoitteen (Interreg) erityissäännöksistä sekä rajanylisissä tilanteissa esiintyvien oikeudellisten ja hallinnollisten esteiden poistamismekanismista ja Euroopan globalisaatiorahastosta sekä ehdotuksista laadittu muistio.

Rahoituksessa keskitytään pienempään joukkoon prioriteetteja sekä lisätään jäsenmaiden omaa rahoitusosuutta, ja uutena ehdollisuutena tulisi mukaan oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen. Ehdotus tähtää ehdollisuuden luomiseen Euroopan unionin varojen vastaanottamisen ja käyttämisen sekä oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen välille. Ehdotettuun asetukseen sisältyisi menettely unionin rahoituksen keskeyttämiseksi, vähentämiseksi tai lykkäämiseksi, jos oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen kohdistuu jäsenvaltiossa yleisiä puutteita. Ehdotus on horisontaalinen, eikä yleisasetusehdotus sisällä siihen viittaussäännöksiä. Liittymä yleisasetuksessa EU:n perusoikeuskirjan noudattamisesta asetettuihin vaatimuksiin on kuitenkin ilmeinen.

Perussuomalaisten mielestä EU:n tulisi luopua kokonaan tulonsiirtounionista. Ei ole tarkoituksenmukaista kierrättää rahoja EU:n kautta, emmekä kannata sitä, että EU:ssa on nettosaajia ja nettomaksajia. Jokaisen maan tulee saada pitää ja käyttää omat verovaransa itse. EU haluaa itselleen jatkuvasti lisää valtaa, ja se, kenellä on rahat, on valta. Perussuomalaisten mielestä EU:n tulee korostaa jäsenvaltioiden itsemääräämisoikeutta. EU:n arvot ovat epäselvät. Ehdollisuus ei myöskään ole tarkkarajaista, vaan se tulee johtamaan mielivaltaan ja luo pelon ilmapiiriä.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 26.10.2018

Laura Huhtasaari ps